2019 Η Ανθούλα Δανιήλ για την ποιητική συλλογή "Το πριν και το μετά την παύλα", (2.5.2019, Φρεάρ)

Συλλογή ποιημάτων σαν έκθεση ζωγραφικής. Έτσι μου μοιάζειΤο πριν και το μετά την παύλα, η πρόσφατη ποιητική δουλειά της Ηρώς Νικοπούλου. Χρόνος προσδιοριστικός μιας εκκίνησης το πριν αλλά και χρόνος παύσης οριστικής το μετά. Με όρους ζωγραφικής still life, nature morte, φύση νεκρή, όμως όχι και τόσο, όσο ο χρόνος μετά την παύλα αντιστέκεται ακόμη.

Ας δούμε λεπτομέρειες. Η πρώτη ενότητα έχει τίτλο, τον τίτλο του βιβλίου. Προφανές, η θητεία της Νικοπούλου στη ζωγραφική δεν αφήνει ανεπηρέαστη τη γραφή της. Όλα τα ποιήματα της συλλογής δίνουν την αίσθηση μιας παλέτας, πάνω στην οποία ένας αέρας ψυχικός πνέει και αλλάζει τα χρώματα στις λέξεις, όπως θα δούμε παρακάτω.

Για αρχή η Εκκίνηση, το πρώτο ποίημα, μας δίνει το παράδειγμα, τη σκάλα του Ιακώβ και τα ιώδη χώματα στα πόδια του, που κάνει τις αδελφές τέχνες, ποίηση και ζωγραφική, να ανταλλάσσουν πάσες, με λέξεις η μία και πινελιές η άλλη.

Τα ποιήματα δείχνουν την πηγή τους και την πληγή της αφόρμησής τους. Είναι το οριακό γεγονός της φθοράς και του θανάτου που το συνειδητοποιεί ο άνθρωπος, όταν χτυπήσει τη δική του πόρτα και τον δικό του άνθρωπο. Όταν χάσει τον γονιό ή όταν τον βλέπει να φθίνει ή, ακόμα, όταν ο ίδιος βλέπει τη σαρωτική αλλαγή πάνω του και τότε αισθάνεται τη ρίζα του κομμένη, το κλαδί στο δέντρο να τρέμει, το φύλο που σε λίγο ο άνεμος θα ρίξει κάτω.

Το δεύτερο ποίημα που φέρει και αυτό ως τίτλο τον τίτλο της συλλογής, Το πριν και το μετά την παύλα, με παραδειγματική παρένθεση (1928-), καταδεικνύει αμέσως τι ακριβώς εννοεί. Δύο χρονικά όρια ανάμεσα στην ημερομηνία γέννησης και την άλλη του θανάτου, τα χωρίζει ή τα ενώνει η παύλα. Κι όταν το μετά δεν υπάρχει, η παύλα μοιάζει σαν φωτάκι που αναβοσβήνει, stand by, περιμένοντας τη συμπλήρωσή της. Όλοι χρωστάμε τη συμπλήρωση αυτής της χρονολογίας, έναν θάνατο. Και ενώ όλοι το ξέρουμε το χρέος το αναπόφευκτο, όταν η ώρα πικρή φτάσει ουδείς βούλεται θνήσκειν.

Η παύλα, λοιπόν, μοιάζει κάπως σαν απειλή θανάσιμη. Από εκείνην την παύλα η ποιήτρια αρχίζει να στοχάζεται και να αναρωτιέται, γιατί τόσο λόγος για τη λήξη και όχι για την έναρξη; Το θέμα παίρνει διαστάσεις, οι σοφοί των αιώνων δεν έδωσαν μιαν απάντηση που να δικαιώνει αυτή την αναμονή, μόνο ο Σωκράτης φεύγοντας είπε πως κανείς δεν ξέρει ποιος πάει για το καλύτερο οι φίλοι που συνεχίζουν τη ζωή ή εκείνος που οδηγείται στον θάνατο.

Η Νικοπούλου φαίνεται πως έχει πρόσφατο το ερώτημα από νωπό τραύμα. Σαν τώρα να την ταρακούνησε ο χρόνος, ο μετά την παύλα, αφού ο πριν είναι χαρμόσυνος και η ζωή μεγάλη και πλατιά, χωράει στο τσεπάκι μας. Νομίζουμε πως την εξουσιάζουμε. Νομίζουμε Όμως δεν τα έχουν όλα οι ζωντανοί, πρέπει να δούμε με τα μάτια των πεθαμένων, έλεγε η πεθαμένη μητέρα του Πιραντέλο στον γιο της. Φυσικό είναι η ποιήτρια να νιώθει τη

θανάσιμη απειλή, δέος και πανικό, γιατί εκείνη η παύλα να της θυμίζει την εκκρεμότητα. Τώρα είναι καιρός να ακούσει το φυλαγμένο βαφτιστικό της που κλαίει. Είναι η ώρα που κανείς ψάχνει τα τιμαλφή της κασέλας, να τα ψαύσει και να κλάψει τα χρόνια που πέρασαν. Έτσι, συναισθήματα βαριά φορτώνουν στην ψυχή μια φωτογραφία καμένη, μια παλιά φωτογραφία συντρόφισσας στηριγμένης στο χείλος του γκρεμού.

Μια φωτογραφία, και η μνήμη ξυπνά, μια λέξη που υπαινίσσεται πολλά, μια εποχή παλιά, ξαναζούν σαν νέοι και ωραίοι οι άνθρωποι, οι μεγάλοι ξαναγίνονται παιδιά, η Ιστορία θυμίζει και ο νους ακούει φωνούλες ανεμόσκαλες/ άριες Κεφαλλονίτικες / και η φωνή του Περικλή συρτή/ ελπίδας αντιφώνησης τα βράδια/ στο τεριρέμ του γύψου.

Η Νικοπούλου δεν στέκεται μόνο στα βιώματα μέσα στο κάδρο, εντός οικογενείας, γλιστράει απέξω, σ εκείνα που η τέχνη της την καλεί. Γυμνό νυχτός αποκαλεί το ζωντανό σώμα που επεξεργάζεται στο εργαστήριο στην ΑΣΚΤ. Το βλέμμα της σαν του Σεφέρη στην Ελένη πέφτει στη λάμψη / τα μάτια τους ώμους τους μηρούς/ τα σχήματα του χώρου/ τον αέρα και ακόμα πάρα πέρα στο βλέμμα και τις σκέψεις της /κυρίως το βάρος που έριχνε/ στο βάθρο στα πλακάκια/ μα πιο πολύ το φως της πάνω μας/ και η μακριά σκιά της .

Εδώ φαίνεται καλά εκείνο το πριν και το μετά την παύλα. Το σώμα το γυμνό που άχνιζε, που, τέλος, σκιά και τίποτα θα καταλήξει, ωστόσο, μέσα από την τέχνη και τα χέρια του καλλιτέχνη, τη λάμψη του θα σώσει. Το ίδιο έχει γίνει και με το κορίτσι του Ντε Κίρικο/ βαθιά σκιά στο κίτρινο απλωμένη/ γράφει απομεσήμερο / κύκλους με το τσέρκι/ μέσα πηδά και χάνεται (Solaris).

Διαβάζω Ελύτη, Το αμύγδαλο του κόσμου Ι, : ένα κοριτσάκι τρέχοντας / άκρη άκρη του γιαλού / ν ανασηκώνει το τραπεζομάντιλο της θάλασσας (Dali)/ και το άλλο πίσω από το τσέρκι του / στο μάκρος ενός δρόμου μελαγχολικού (de Chirico) και να τος ο χρόνος παρελθών που έγινε παρών, με το ίδιο, αγέραστο, κοριτσάκι να τρέχει με το τσέρκι και να χάνεται πέρα από την αόρατη παύλα του.

Το ποίημα της Νικοπούλου έχει τον τίτλο Solaris και υπότιτλο Στανισλάβ Λεμ. Πρόκειται για τον Πολωνό συγγραφέα που έγραψε το έργο, το οποίο στη συνέχεια έκανε ταινία ο Ρώσος Αντρέι Ταρκόφσκι. Το όνομα και το θέμα του απαιτεί πλατιά μελέτη που δεν είναι της ώρας. Η Νικοπούλου ξέρει καλά τι τραπεζομάντιλο ανασήκωσε και τι υλικό μισοέδειξε από κάτω.

Η δεύτερη ενότητα Μέρες του σήμερα αποτελείται από δύο ποιήματα με τον τίτλο τους και άλλα δεκαέξι ποιήματα ΙΣΤ, τιτλοφορημένα αλφαβητικά, τα οποία, σαν σχήμα οξύμωρο, μιλάνε πάλι για το χθες. Μιλάνε και για το σήμερα. Το κοριτσάκι, όχι πλέον του Ντε Κίρικο, αλλά η ίδια η ποιήτρια, μεταμορφώνεται μέσα από όσα η μεγάλη τέχνη που υπηρετεί, η ζωγραφική, της προσφέρει, μέσα από όσα η άλλη, η ποίηση, της ψιθυρίζει. Κρατώ σαν δείγμα το δήγμα, το ερωτικό του δάγκωμα στον ώμο/ το χάδι το θανατερό, Τα τρυφερά χαμόγελα/ χέρι με χέρι / σαν του Ματίς τους χορευτές/ φτάνει η καδένα / των κορμιών στον ουρανό/ . Όλοι του Πλούτωνα/ είμαστε προνύμφες (Προνύμφες).

Τρυγάς δυο στάλες φως/ ζυμώνεις με άπλετο σκοτάδι/ και να το γκρίζο το άσφαλτο/απόσταγμα του τέλους (Α΄). Ανοίγεις το φεγγίτη και απλώνεσαι/ στο άσπρο κλυδωνίζεται ο νους σου/ σα μίσχος πάνω απ την πόλη/ έξω από την πόλη και το γκρίζο

(Δ΄). Ελλείψει δέντρων τα πουλιά /κουρνιάζουν σε σκοτάδι /φυλλοβόλο/ Με τα χρόνια απέκτησαν/ το ίδιο χρώμα με τον στύλο (ΣΤ΄). Είμαι ακόμα εδώ μέσα σε σύννεφα τζακιών/ κι αιθαλομίχλη ονείρου (Ζ΄).

Είναι φανερό ότι η ποιήτρια από κάθε θέα εισπράττει γκρίζο. Να πώς η πόλη άλλαξε χρώματα. Γκρίζα η πόλη, γκρίζος ο στύλος κι ο αιθέρας σαν λογική αντανάκλαση της γκρίζας διάθεσης. Διάσπαση. Ο κόσμος αλλάζει. Η πολιτεία έγινε διεθνής. Παιδάκια στα φανάρια, παιδάκια στη θάλασσα πνιγμένα, ο Λένιν συντηρείται καλά στο υπόγειό του, δεν βλέπει τους πρόσφυγες, θέμα για έκθεση φωτογραφίας. Ένας κορυδαλλός στον κήπο φτωχός δραπέτης που ξέπεσε στην πόλη μας ελπίζοντας να ζήσει (ΙΣΤ΄), σαν πρόσφυγας και αυτός.

Η ποιητική συλλογή της Ηρώς Νικοπούλου θα μπορούσε να ονομαστείΠοίηση Δωματίου, όπως λέμε Μουσική Δωματίου, για μικρή ορχήστρα, σε μικρό χώρο.

Μικρό, όσο ένα σπιτικό με μάνα, πατέρα και παιδιά, αλλά και λίγο πάρα έξω, στον περίγυρο, στην πόλη, στην πατρίδα. Ο λόγος πατάει ελαφρά πάνω στα πράγματα, σαν, λες, και φοβάται μην τα πληγώσει και με ρυθμό που κι εκείνος βαδίζει σιωπηλά, διακριτικά, ολοκληρώνει το συναισθηματικό ανάλογο της εικόνας με τις αναπνοές εκείνων που έφυγαν και των άλλων που η παύλα περιμένει τη συμπλήρωσή της. Ο Γιώργος Σεφέρης γράφει: Υπάρχουμε γιατί κάθε τόσο κάποιος αποφασίζει να δώσει αναστολή της ποινής μας (Μέρες Ε΄ , 8 Ιουλίου 1947). Η ζωή εκπνέει περιμένοντας τον θάνατο. Χαμηλή μουσική, το πόσο μέγα είναι το πάθος δεν φαίνεται, ωστόσο μαίνεται. Είμαστε πρόσφυγες σ αυτή τη ζωή από αλλού φερμένοι και προσωρινοί, σε αναμονή για το Μέγα Κλικ του Γενικού